

Maria Hirvi-Iljäs

EKSYTTÄJINÄ TAITEEN POLITIIKASSA

Otso Kantokorpi ja Antti Majava (2015). Taiteen puheeksi ottamisen opas. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus. 35 s. (Sähköinen julkaisu, URL: <http://taiteenpuheeksiottamisenopas.taike.fi>)

Kun Hannun ja Kertun isä koki, että hänellä ei enää ollut mahdollista elättää omia lapsiaan, hän vei heidät syvälle metsään ja eksytti heidät, toivoen hartaasti, että lapset pärjäisivät niillä opeilla, joita hän isänä siihen mennessä oli pystynyt heille antamaan. Ensimmäisellä kerralla lapset olivat aavistaneet vaaraa ja siksi varustautuneet pienillä kivillä, joilla he merkitsivät kulkureitit ja pystyivät löytämään tiensä takaisin kotiin. Toisella kerralla kiviä ei ehditty hakea, käytössä oli ainoastaan leivänmuruset, joita linnut ehtivät syödä matkan aikana ja näin reittiopasta ei enää tarpeen tullen löytynyt.

Kun luen Taiken julkaisemaa opasta taiteen puheeksi ottamisesta, mieleen tulee Hannun ja Kertun tarina. En kuitenkaan pysty päättämään, ovatko oppaan kirjoittajat lasten, lintujen, isän tai pahan äitipuolen roolissa. Lapset olivat ehkä naiiveja, mutta kekseliäitä, joutuivat pahantahitoisuuden kohteeksi, selvisivät

siitä ja pystyivät palaamaan rakastavan isänsä luokse. Linnut toimivat muruja nokkiessaan luontonsa mukaisesti, tulivat kylläiseksi eivätkä huomanneet aiheuttaneensa mitään ongelmia. Isä taas oli epätoivoinen, joutui painostuksen vuoksi hankkiutumaan lapsistaan eroon, katui julmaa tekoaan, mutta kuin ihmeen kautta saavutti elämänsä jonkinlaisen tasapainon, kun lapset palasivat. Paha äitipuoli sen sijaan oli itsekäs, paha, ja sai siitä palkkansa. Noidasta puhumattakaan.

Sadut satuina, mutta olen oppaan lukemisen jälkeen huomattavasti enemmän eksyksissä kuin sitä ennen. Kun ajattelee, että opas on suunnattu uusille poliitikoille voi aavistella pahaa, mutta vielä ei ole tietoa siitä, ovatko poliitikot ottaneet opikseen. Lieneekö heistä tullut parempia kulttuuripoliitikkoja?

Taiteen puheeksi ottamisen opas ei ole ensimmäinen yritys opastaa päättäjiä parempaan kulttuuripolitiikan harjoitta-

miseen. Viimeaikaisia kiinnostavia esimerkkejä löytyy sekä Suomesta että Ruotsista. Vuosi sitten, syyskuussa 2014, ruotsalainen ammattiliittojen ylläpitämä ajatushautomo Katalys julkaisi kulttuuripoliittisen käsikirjan, *Handbok för en ny kulturminister*. Siinä teatteriohjaaja Stina Oscarsson ja kirjailija Mats Söderlund kokoavat kentän toimijoiden kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta ohjeita tulevalle kulttuuriministerille.

Elokuussa 2015 ajatushautomo Timbro toi uusimman kontribuutionsa pitkään jatkuneeseen kulttuuripoliittista keskustelua ylläpitävään toimintaansa kirjalla *Varken bildning eller piano – vantrivs borgerligheten i kulturen?* Siinä kysytään seitsemän tutkijan voimin, miksi porvarillisuuden suhde kulttuurielämään koetaan kulttuuripolitiikassa ongelmalliseksi.

Suomalaisella kentällä syksyllä 2014 paljon huomiota saanut nykyteatterifestivaali Baltic Circlen ja Checkpoint

Helsingin järjestämä Suomen taidepoliittinen huippukokous sai huhtikuussa 2015 jatkoa *Suomen taidepoliittisella käsikirjalla*, jossa vedettiin yhteen huippukokouksen tuloksia ja taustoitettiin tutkijoiden ja taiteilijoiden kirjoituksilla suomalaisen kulttuuripolitiikan eri näkökulmia. Käsikirjan tavoitteena oli avata väyliä argumentoinnille, erilaisille puhetavoille ja ajatuksille. Kirjan painatus rahoitettiin yhteisrahoitteisena projektina, ja se jaettiin kaikille tuoreille kansanedustajille keväällä 2015.

Elokuussa 2015 myös Suomen kulttuurirahasto toi oman avauksensa kulttuuri- ja taidepoliittiseen keskusteluun joidenkin jatkuneen selvityshankkeen raportin muodossa. Selvitys *Rahan kosketus – Miten taidetta Suomessa rahoitetaan*, tavoittelee avointa mielipiteiden vaihtoa taiteen rahoittamisen muodoista ja suomalaisen kulttuurin tulevaisuudesta. Pääkysymyksenä on, mikä yksityisten säätiöiden rooli voi olla taiteen rahoittajina suhteessa julkiseen sektoriin. Selvityksen taustalla on laaja mielipidekysely, useita taustaselvityksiä ja kymmeniä haastatteluja.

Taiteenedistämiskeskuksen julkaisema *Taiteen puheeksi ottamisen opas* on nähtävä suhteessa muun muassa näihin julkaisuihin ja keskustelunavauksiin. Syvempi sisällöllinen vertailu ja analyysi olisi varmasti hyvinkin antoisaa, mutta sellaiseen ei ole tässä mahdollisuutta. Pieni muodollinen ja tuotannollinen vertailu antaa

kuitenkin vihjettä siitä, mikä on saattanut olla valtion viraston oman julkaisun tavoite.

Taiteen puheeksi ottamisen opas julkaistiin kesäkuun alussa, jolloin sen ajoitus on todennäköisesti sovitettu uuden hallituksen muodostumisen prosessiin. Tältä osin opas rinnastuu ruotsalaiseen, suoraan tulevalle kulttuuriministerille suunnattuun oppaaseen. Viraston johtaja Minna Sirnö korostaa julkistamistiedotteessa kansalaisten ja poliitikkojen vuorovaikutuksen ja osallisuuden merkitystä taidepolitiikassa ja keskustelussa. Oppaan jakelusta tai järjestetyistä keskustelutilaisuuksista ei kuitenkaan ole tietoa.

Oppaan kirjoittajiksi on valittu kaksi miestä, taidekriitikko Otso Kantokorpi ja kuvataiteilija Antti Majava.

Kirjoittajat ovat jakaneet oppaan 17 eri lukuun, jossa jokaisessa lähtökohtana on joko kysymys tai toteama, usein taiteeseen liittyvä klisee, ennakkoluulo tai myytti. Kiinnostavalta asetelmalta näyttävä kokonaisuus tuottaa kuitenkin lukijalle suuria pettymyksiä. Valitettavan useinlukujen otsikko ei sen kummemmin aukene tekstiosuudessa, ja useimmat kliseet saavat vahvistusta tai sekoittuvat toinen toistaan hämäämpään ajatukseen. Kun luku toisensa jälkeen sisältää perustelemattomia väitteitä, mielipidepohjalta laukaistuja toteamia ja vahvasti ideologisesti värittyneitä ajatuksia, on lukijan kysyttävä, onko kysymys asiallisesta oppaasta vai subjektiivisesta

poliittisesta pamfletista.

Kirjoittajilla ei näytä ole- van olleen muutakaan tavoitteenä kuin subjektiivisten näkökulmien esittäminen.

Viittauksia lähteisiin on harvaan. Molemmat kirjoittajat nojautuvat omaan kokemukseensa suomalaisella taidekentällä, josta he ovat ammentaneet tulkintoja ja ymmärryksiä taiteesta ja taidepolitiikasta. Kantokorpi kertoo taustakseen perusopintoja kulttuuri- antropologiasta, estetiikasta, teoreettisesta filosofiasta, sosiologiasta ja poliittisesta historiasta. Saamme lukijoina annoksen kaikkia näitä ajatussuuntia yhdistettynä kuin pieneen, värikkääseen alkeiskurssiin. Majavan vakaumus on yhteisötaiteessa, jota hänen ei taiteilijana sen kummemmin tarvitse perustella.

Verrattuna ajatushautomoiden, taiteilijayhteisöjen tai yksityisen säätiön tuottamiin keskusteluavauksiin kulttuuripoliittiselle kentälle, on hämmentävää, että valtion virasto, Taiteen edistämiskeskus, on päättänyt julkaista puheenvuoronsa taidepolitiikan nykytilasta subjektiivisen pamfletin muodossa. Kolmantena oppaan tekijänä on pilapiirtäjä, sarjakuvantekijä ja kuvittaja Jyrki Vainio, jonka hauska piirros tuo kevennyksen jokaisen luvun otsikon rinnalle. Hyväntahtoinen tulkinta tästä valinnasta on, että juuri tämän taiteenlajin, piirtämisen, esilletuominen on kannattavaa. Pahantahtoisesti sen voisi nähdä ironisen pilkallisenä.

Kulttuuripolitiikan tutki-

muksen näkökulmasta on kiinnostavaa nähdä, että useat eritaustaiset ja yhteiskunnallisesti eri tavoin sijoittuneet tahot haluavat toimia niin mielipidevaikuttajina, analyyttikkoina

kuin ajatusten herättäjinä. Sen, kuinka uskottavia tai vakuuttavia eri toimijat ovat kulttuuripolitiikan kentän näkökulmasta, voimme arvioida tulevaisuudessa.

TIETOJA VUOSIKIRJASTA

Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja on tieteellinen julkaisu, joka tuo yhteen useilla eri tieteenaloilla tehtävää kulttuuripolitiikkaa koskevaa tutkimusta. Julkaisu ilmestyy Internetissä ja on vapaasti kaikkien saatavilla. Vuosikirjaa julkaisee *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen seura ry*.

Vuosikirjassa julkaistaan vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita, suppeampia tieteellisiä avauksia (*research notes*)¹ sekä tutkimusalaan liittyviä kolumneja. Lisäksi julkaisu sisältää katsauksia ja kirja-arvioita, lehtiöitä sekä alaa koskevista väitöskirjoista annettuja vastaajien lausuntoja.

Kaikki vuosikirjassa julkaistut artikkelit ovat käyneet läpi Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan hyväksymän vertaisarviointimenettelyn. Toimituksen luettua ja hyväksyttyä saapuneen artikkelin se siirtyy kahdelle anonymille vertaisarvioijalle, jotka laativat arvionsa kahden kuukauden kuluessa. Sen jälkeen tekstit palautetaan tekijöiden korjattaviksi ja uudelleen vuosikirjaan lähetettäväksi.

Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirjan pääkieli on suomi, mutta sen julkaisukieliä ovat myös ruotsi ja englanti. Kaikista refereer-artikkeleista julkaistaan englanninkielinen tiivistelmä.

Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirjan toimituskunta ottaa mielellään vastaan erityyppisiä tekstejä julkaistavakseen. Voit ottaa yhteyttä vuoden 2015 vuosikirjan päätoimittajaan tai suoraan Kulttuuripolitiikan tutkimuksen seuraan sähköpostiosoitteella: [kulttuuripolitiikan.t.seura\(a\)gmail.com](mailto:kulttuuripolitiikan.t.seura(a)gmail.com).

Lisätietoja KPT-seurasta, löydät yhdistyksen kotisivuilta osoitteesta www.kulttuuripolitiikantutkimus.fi.

Seura on monitieteinen ja avoin tulkinnoille kulttuuripolitiikan tutkimuksesta. Sen tarkoitus on koota yhteen monitieteistä kulttuuripolitiikan tutkimusta. Seura edistää tutkijoiden, hallinnon ja erilaisten kulttuuripolitiikan toimijoiden yhteistyötä Suomessa ja kansainvälisesti sekä edesauttaa tutkimustulosten soveltamista käytäntöön.

1. Tieteellinen avaus (*research notes*) tarkoittaa sisällöltään tieteellistä tekstiä, joka ei kuitenkaan ole täysipitkä tieteellinen artikkeli. Tekstin tavoitteena on esitellä uutta tutkimusideaa, teoreettista näkökulmaa tai menetelmällistä lähestymistapaa. Tieteellinen avaus tarjoaa mahdollisuuden tieteellisen ajattelun kehittämiseksi ja tutkimukselliselle ideoinnille. Siksi myös kirjoitus voi olla muodoltaan hieman vapaampi kuin artikkeli.